

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-u na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknar-ju, na Starem trgu (Piazza del Duomo) h. št. 361. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Vabilo k naročbi „Glasa.“

S prihodnjem mesecem julijem začne drugo polletje; zato vabimo vse dosedanje naročnike, da svojo naročbo nemudoma ponovijo in ob enem (naj lože po poštnih nakaznicah naročnino pošljejo. Novi naročniki pa naj se v kratkem oglasijo, da bomo o pravem času vedeli, koliko iztisov nam bo treba tiskati.

Opravništvo

O direktnih volitvah.

II. Posnetek postave (dalje).

Voljenje poslancev. Poslanci se volijo vpričo volilnega komisarja pod vodstvom volilne komisije.

Volilnega komisarja v glavnem mestu dežele imenuje dež. namestnik, v volilni skupščini mest, trgov in kmetijskih občin pa tisti okrajni glavar, v čigar okraju se vrši volitev. Vsaki volilni komisiji se ima pridati zapisovalec, kateri ima o voljenju pisati zapisnik, v kterega se imajo sprejeti vsi važni dogodki pri volitvi in pa po komisiji storjene določbe. V volilno komisijo za veliko posestvo in za kmetiške občine izvolijo volilci iz svoje srede po tri ude; po njih izvolitvi izvoli ravno toliko udov volilni komisar. Ta volitev se vrši po listkih volilcev, ki so o začetku voljenja pričujoči in svojo volilno pravico z izkaznico dokažejo. Pravica izkaznice pri tej volitvi pregledati, o njih veljavnosti soditi, pripada volilnemu komisarju, kateri o tem konečno razsoja.

V volilno komisijo so izvoljeni tisti, ki dobijo naj več glasov; ako bi imelo več oseb, kakor jih jima biti voljenih, enako število glasov, razsodi po komisarju storjeno zdrebanje.

V skupščini mest voli 3 ude občinski zastop, tri pa volilni komisar v volilno komisijo: teh šest udov pa voli sedmega z z večino glasov; ako bi se tudi pri drugi volitvi večina glasov ne dosegla, imenuje sedmega uda komisar.

Udje volilne komisije si izvolijo iz svoje srede predsednika z relativno večino glasov; pri enakem številu glasov odloči po komisarju storjeno zdrebanje.

Volilna komisija sklepa z večino glasov; predsednik ima oddati svoj glas le, kedar so glasi na dve polovici razkrojeni; njegov glas je odločiven.

Volilna komisija ima samo tedaj pravico, odločiti, ali se ima kedo k glasovanju dopustiti in ali so oddani glasi veljavni,

a. ako bi pri oddajanju glasov nastala dvomba o istosti kakega volilca (to je, ali je res on, ali ne);

b. ako bi nastalo vprašanje o veljavnosti posamezno oddanih glasov, pooblastil, ali preklica pooblastil;

c. ako bi kedo pri voljenju ugovarjal zoper volilno pravico v imenik volilcev vpisane osebe. Tak ugovor se zamore storiti le; dokler ni dotična oseba že oddala svojega glasa, in le, ako bi kedo trdil, da je ta oseba po vpisu v imenik volilcev zgubila volilno pravico.

Volilna komisija mora svojo odločbo vsakrat še pred nadaljevanjem voljenja storiti; zoper njene odločbe ni dopuščen rekurz.

Volilni komisar ima skrbeti za mir in red pri voljenju in pa za to, da se izpolnujejo odločbe volilne postave; on ne sme pripustiti, da bi volilna komisija presegla svoj delokrog. Po začetku voljenja ne sme komisar pripustiti, da bi se imeli v volilni sobi nagovori v obdelovanje volivcev.

Volilcem in oziroma volilnim možem vročene izkaznice dajo pravico, vstopiti v volilno sobo, in so ob enem vabila k volitvi.

Kedar pride za volitev odločeni dan, začne se voljenje ob napovedani uri v sobi za to odločeni — ne gledè na število prišlih — s tem, da se voli in vstanovi volilna komisija.

Ta prevzame imenike volilcev in pa za voljenje pripravljene izkaze. Ako ne bi bilo toliko volilcev nazočih, kolikor jih je treba za volilno komisijo, prevzame vol. komisar opravilo komisije.

Volilni komisar mora zbranim volilcem obsezek §. 19. in 20. volilnega reda o lastnostih, potrebnih za volilno pravico, naznaniti, jim razložiti postopanje pri glasovanju in pri preštevanju glasov in pozvati jih, da naj oddajo svoj glas po svojem prepričanju brez vseh sebičnih ozirov tako, kakor se jim zdi, da je za občni blagor najboljše.

Pri oddajanju volilnih listkov, se smejo porabiti le tisti listki, kateri so bili volilcem uradoma vročeni; vsi drugi so neveljavni.

Voljenje se začne s tem, da naj prej udje volilne komisije svoj glas oddajo. Potem bere en ud komisije imena drugih volilcev po redu, kakor so v imenik zapisani, in vsak volilec odda po tem redu svoj glas.

Listek.

O siromakih, posebno o beračih.

II.

Kedó nij v svojem življenju imel vže priložnosti videti na tisoče ubogih siromakov? vsaj je, zlasti pri nas, ž njimi vse prenapolnjeno: vidiš jih laziti od praga do praga, čakati na cestah, pri cerkvah, na romarskih poteh, ... povsod te srečuje pomanjkanje, ubožstvo. Zdaj ti naravnost roko naproti moli proseč za mili dar, zdaj molčé in zasramljeno na strani stoji, zdaj te predrzno nadleguje, zdaj s petjem, zdaj z godbo, zdaj molitvijo od tebe pomoči išče.

Danes je ravno sveta nedelja, dan počitka, dan veselja. Vsakdo si danes kaj boljšega privoščí v se in na se, da tudi teló obhaja veseli dan. In proti večeru glej! vse vreje iz tesnih oklepov mestnega zidovja na prosto, pod milo nebo, vèn proti prijazni vasici. Tu vidiš čvrste-ga rokodelca, za njim drzno koraka brezskrbni vojak, tu se suče rudečelično selsko dekíe, ki

zdaj služi pri mestni gospodi, zraven nje stopa lahno bleda meščanska gospodičina ko bleda lilija zraven polne rudeče rože, tu se sprehaja zamišljeni učenjak, tam bogati kupec. Vse je danes veselo, vse hoče nekoliko hipov prosteje dihati v čistejšem zraku. Pojdiva tudi midva, prijatelj, iz mestne sence med zdravo naravo. Veseliva se, kjer je vse samo veselje! Pa kaj pravim? Vse? Tam le ob cesti sedi nekdo, kateremu veselje ne vnema lica, kateremu života ne krije svatovska obleka. Raztrgana hala ga odeva tudi danes, kajti lepše in boljše ne premore. Gospodov dan zanj nij veseli dan, on nijma kaj boljšega vžiti. Ubogi berač je to, ki od mimogredočih milostinje prosi. Nehoté me njegova prošnja spominja Göthejevega prosjaka v Faustu, ki je tudi nagovarjal vesele sprehajalce:

„So lasst mich nicht vergebens leiern,
Nur dem ist wohl, der geben mag,
Ein Tag, an welchem alle feiern,
Sei auch für mich ein Erntetag!“

Postojva in poglejva, če bo siromakova žetev bogata. Ti, prijatelj moj, ki si blazega

srcá, takoj prosečemu siromaku desnico stegneš ter mu s prijazno besedico kak soldek v roko stisneš, drugi v hitrem vozu naprej drdraje vrže svoj darek v prosjakov klobuk, — za taboj in za unim doní reveževa molitev in zahvala. Pa vsi, prijatelj moj, nijso tako milosrčni ko ti. Glej tam lepo rejenega gospoda, ki se ziblje po cesti sè svojo bogato oblečeno zakonsko pridru-go! Lice in obleka kažeta, da se jima na zemlji krivica ne godi, da imata zemeljskih dobrot v preobilnosti; vendar onadva niti svojih očij ne obrneta na trpečega brata. Pes v njihovi hiši ima, karkoli poželi, zlahtna gospa ga nežno pestuje v svojem naročji, ga gladi, ga poljubuje kot malo detice, on sme od gospejne mize iz dragocene posode jesti, sme se celo brez velike zamere včasí nespodobno vesti; ée se ubogi živalici kaj prigodi, da n. pr. oboli, stavim svojo brado, da bo „mehkosrčna in rahločutna“ zlahtna gospa solze točila ali celo po dohtarja poslala, — in to vse da bi nedolžni živalici olajšala in okrajšala trpljenje, Oj srečni pes! Ali bi si ubogi siromak, ki ob cesti sedeč milo

Ako bi kak volilec pri branju svojega imena nazoč ne bil, ima se oglasiti pri komisiji še le po tem, ko je bil celi ime-nik prebran, da odda svoj glas.

Ako se po listikih voli, prevzame po-samezue liste predsednik komisije in ga položi v posodo za to pripravljeno; on mo-ra tudi za to skrbeti, da noben volilec več kot enega listka ne oddá.

Vsak volilec mora pa pri oddajanju glasa pokazati svojo izkaznico.

Volilni možje morajo pri glasovanju razločno po imenu in priimku imenovati osebo, ktero hočejo za poslanca voliti; pri volitvi po listkih pa je treba ime in pri-imek poslanca zapisati na listek, kateri se po tem komisiji oddá.

Po sklenenem voljenju se pa oddani glasi preštejejo. Izid volitve ima koj nazna-niti predsednik volilne komisije.

Ako se pa volitev enega poslanca v več krajih vrši, mora on naznaniti, da se bodo oddani glasi poslali v glavno volišče, in da se bodo še le tam glasi preštevali.

Za poslanca je izvoljen tisti, kateri ima za se nad-polovično večino vseh oddanih glasov.

Po dokončani volitvi se zapisnik skle-ne in ga podpišejo vsi udje komisije, ko-misar in zapisovalec; potem se zapečati in komisarju izroči.

Volilni komisar pošlje volilne spise dež. namestniku; dež. namestnik pa ima izročiti izvoljenemu poslancu spričevalo, da je izvoljen. To spričevalo mu je vstopnica v državni zbor.

Dopisi.

V Gorici, 25. junija. — Proč s cerkvijo, in ž njenim vplivom v naših šolah! to je geslo sedanjega sveta. In, žalibog! skorej povsod je šola uže cerkvi odvzeta, in kjer ima cerkev še kaj pri šoli, stavijo ji toliko napotkov, da ne more več tega dose-gati kar želi. Šola je popaganjena! Prav govori o tej stvari izverstni časnik: „Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Mainz

prosi, pa od te „mehkosrčne“ gospode nič ne dobi, ali bi si ta siromak ne moral žele-ti, da bi bil raje pes takih ljudij, kakor njihov trpeči brat v Bogu?! — Drugi, ko pojde mimo, bo morda siromaka celo zmerjal, ter ga s potepu-hom in Bog vé kako še psoval. Taki ljudje v gledišči jočejo, ako jim v igri predstavljaš ljudsko trpljenje, kedar ga pa vidijo v življenji, v resnici, ne v podobi, — ostane jim srce mrzlo, oko suho.

Ko bi ti in taki pomislili in natančneje ogledali bitko osodo revežev, ne! ne ravnali bi tako!

Revščina je vže sama na sebi težko, skoro neznosljivo breme. Ubo-gi siromak zajutra še ne vé, kje bo kosil, opoldne ne zna, ali in kje bo večerjal in pod katero streho bo počival, ter vsaj za nekoliko trenutkov v spanji pozabil svoje gorjé. In tako gre danes in jutre in vse žive dni. To je hudo, res hudo, vendar še nij nar-veče hudo. Ubožtvo ima v spremstvu brez šte-vila še drugih in hujših nadlog. Ne bo od ško-de, če vsaj nekatere izmed teh naštejemo, Nar-

1873. Mai S. 638.“ Zdaj moramo spozna-ti, tako piše ta časnik, da siliti kristijan-sko mladino v šole, ki niso kristijanske, je ravno tako siljenje vesti (Gewissenzwang), je ravno taka netolerantnost, kakor bi bila, siliti jo k nekristijanski bogoslužbi, ali na-ravnost k odpadu od vere. V naj nevejših debatah pruskih zborov so profesorji nem-ških univerzitat ali vseučilišč tako sovražno zoper cerkev deklamovali, in deloma, kakor n. pr. Virchov, vse kar je kristijanom naj draže, tako zasmehovali in zasramovali, da je bil vsaki pravi kristijan živo ranjen — in taki možje in njih učenost ima v rokah odgojenje naše kristijanske mladine! In vodje pri vsem tem cerkvi sovražnem pri-zadevanji so profesorji (An der Spitze al-ler der Kirche feindlichsten Bestrebungen stehen Professoren). In taki možje imajo podučevati tudi naše mlade duhovne! *) Naj novejša kriva vera **) je zastopana skoraj le od univerzitat in gimnazijskih profesorjev, in profesorji so bili tisti, ki so odpadniku Döllingerju in Döllingerjanom ploskali, in katoliško cerkev zasramovali — in tem je katoliška mladina v roke dana, da se njeni katoliški veri posmehujejo in da jo v neverstvo pripravljajo! In res, ko-liko njih je, ki se zdravništva učijo, in po dokončanih šolah nazaj na dom pridejo, da niso popolno neverni materijalisti? Koliko njih je, ki se pravdarstva učijo, izšolani nazaj domu pridejo, da niso polni naukov, modérne države? To je pač čudovit dokaz skrivne moči kristijanstva, to je skorej ne-zapopadljiv čudež, da pri takem stanu na-ših šol, ki uže skorej tri rodove terpi, ni še vera popolnoma zatrta. Med protestanti na Nemškem, kjer je šola vse in cerkev skorej nič več ne velja, je to vže vsakemu kristijanskemu življenju vso podlago spod-neslo. Pa tudi med nemškimi katoličani je državna šola s svojim racijonalizmom vero uže strašno spodkopala. In zdaj se baha ta neverska učenost, ki je uže vse više resni-ce od sebe otresla, ki je vso filozofijo spri-

*) Znano je, da so Pruskem postavili snovali, da bo država za poduk tudi katoliških duhovnikov skerb imela.

**) Pravijo ji starokatoličanstvo, ali bolje Döllin-gerjanstvo.

poprej imenujem pomanjkanje prijateljev. Zvest prijatelj je hladilo in tolažilo v tej solzni do-lini:

„Getheilte Freud' ist doppelt Freude,
Getheilter Schmerz ist halber Schmerz.“

V sreči in nesreči potrebuje človek soču-tja, potrebuje človeka, ki ž njim deli veselje in žalost; toda žalibog, prijatelji se radi oklepajo le onih, ki živé v veselji, v obilnosti, v sreči, revežev pa se prijatelji ogibljejo: „Tempora si fuerint nubila, solus eris.“ (Ovid.) Tako mora revež sam trpeti, sam svoje breme nositi, nijma komu svoje žalosti potožiti:

„Po svetu hodim čisto sam,
Nikdó ne praša: kod in kam?“

Siromak nosi pod raztrganim plaščem ta-ko čutljivo srce ko ti, si ravno tako želi lju-bezni, prijatelja ko ti, — in ga ne najde. Sam nosi svoje gorjé, sam vzdihuje v svoji podrti kočii. — Nij zadosti! Siromak je pogosto celo zaničevan, — sicer le od nemislečih in brezsr-čnih ljudij, od ljudij ki nijmajo prave omike; toda prašam: koliko jih je dandanes, ki vedó,

ki je vse prirodoslovske vede okužila s svojimi materijalistnimi hipotezami, ki je vso pravdarstveno učenost razdjala: zdaj, pravim, se ta neverska učenost baha, in govori: „Le sama jaz sem resnica, jaz sem modrost, jaz sem odgojiteljica ljudi, meni gré tudi pravica, da za duhovni blagor dr-žave skrbim, jo vodim in nadvladam, po mojih naukih morajo se postave dajati, in tem postavam mora vsakdo, ako so tudi zoper njegovo vest, ponižno se podvreči; cerkev, kristijanstvo ima le tiste pravice, ktere mu učenost priznava.“ Tako piše zgorej omenjeni časnik „der Katholik“. In ko sem to bral, sem sam pri sebi rekel: *tout comme chez nous!* kakor na Nemškem, tako je tudi pri nas. Cerkvi šole jemljejo, novo-érni učitelji (s hvalevrednimi izjema-mi) niso nič bolji od nemških naprednja-ških učiteljev, bodi si na deželi ali po me-stih, bodi si v prvih začetnih šolah ali v srednjih, realkah ali gimnazijih, da ne go-vorim od viših šol na Dunaji, v Gradci, Pragi itd. kjer je prvi sedež neverstva in središče, iz kterega na vse strani nevera med ljudstvo sili. Koliko dobrih še nepo-kvarjenih mladenčev najde tam strašno brez-dno, iz kterega se ne bodo morebiti nikoli več vzdignili. Pravim, strašno brez-dno, ker govori Kristus: *Qui vero non crediderit, condemnabitur* t. j. kdor ne veruje, se po-gubi (Mark. XVI, 16.). In vero, ktero na-ša mladina iz doma v šole prinese, brez-vestneži, ki hočejo biti osrečevalci ljudstva, spodkopujejo, cerkev, cerkvene obrede, ško-fe, duhovne, menihe obrekujejo, zaničujejo, za-smehujejo, od svetega pisma zaničevavno govorijo itd. Nad takimi rečmi se nedolžne duše sprvega zgrozujejo, ali poznej se strup neverstva v njih mlada serca počasi vrini tako, da ga je težko zopet ven spravi-ti. V dokaz vsega tega bi lahko *facta* navedel iz naše bližnje okolice, toda *exem-pla sunt odiosa*.

(Konec pride.)

S Kanalskega, 25. junija. — (Leli-na. — Šola kanalska. — V. Stanič.)

Sam ne vem, o čem bi vam pisal. Med tem ko drugod gospóda na Dunaj od-

kaj je prava omika in koliko od teh je, ki jo res imajo? Toda naprej! Siromak je preziran, sem rekel. *Blag* je zdaj ljudem oni, ki ima o-bilno blaga, bogat pomeni vže etimologično to-liko kot *Boga poln*, tedaj Bogu ljub, ubožen pa toliko kot *brez Boga* (tako je vsaj razlagal moj nepozabljivi učitelj slovenščine, ki je bil in je še mojster v filologiji), — beseda: *kakós* pomeni po naše hud, hudoben in tudi reven in ubožen, kar zopet dakazuje, da so vže stari Grki imeli revne ljudi tudi za hudobne, ker imajo za oboje le en izraz; — nemški: „elend“ ima tudi oboj-ni pomen, in česki [prilog: *chudy* pomeni to-liko kot naš ubog! Glejte tako so vsi ti narodi strinjali s pomenom reven tudi pomen hudoben. Kaj hočemo trdnejših prič za zaničevanje re-vežev, kot so te tisočletne jezikoslovne priče?

„Ma perchè siam poveri

Ci credono senza onor“

sem slišal pcti v operi Linda di Chamounix. In taka je res! „Človek sedaj toliko velja, kar plača“, in „le petica da imé sloveče“. Siromak je pa brez časti in brez veljave. (Dalje.)

haja, da si tam toliko hvalisano razstavo na drobno ogleda, med tem ko se po družih krajih ljudje, ki imajo zdravja po malem, ali pa cvenka po velikem v toplice odpravljajo, je v naši dolini vse mirno in tiho. Naš kmet dela po stari navadi za „vsakdanji kruh“, kterega bomo pa letos, kakor kaže, prav po malem imeli. Rani krompir nam je počrnel, tudi vinska trta ne kaže nič kaj dobro. Cividin ki je po Goriškem, v novjšem času pa tudi drugod, kaj priljubljena kapljica, nam je skoro po polnem odrekel; nekoliko več obetajo črne trte. Sè sviloprejkami je bilo tudi Bog pomagaj. Nestanovitno, zdaj premrzlo, zdaj pretoplo majnikovo vreme je brž ko ne to vzročilo. Nekteri kmetje so mislili, da bodo o sv. Antonu najmanj dva stota (centa) galete v Gorico prinesli, pa še 20 funtov je ni bilo; zato pa z glavo majajo in po vzroku te nezgode poprašujejo. Njega dni, pravijo, je bilo vse drugače: da si dal gosenci le jesti, pa se je zapredla in denar je bil gotov. Dandaes pa delamo noč in dan okoli njih, sviloprejkina jajčica si naročujemo s Kitajskega in Bog si ga vedi še od kod, pa na mesto svile imamo le—gnoj.

Tu pa tam se govori, da je starešinstvo kanalsko sklenilo naprositi dež. šolski svet v Gorici, naj se v Kanalu v prihodnjem šolskem letu 1873/74 zraven materinščine tudi nemščina uči. Kdo je to misel sprožil, ne vem. Meni sta znana samo dva občinska zastopnika: župan in pa en gospod izmed velikega posestva. Da imata ta dva gospoda za druge reči dovolje zmožnosti, to vemo vsi na Kanalskem, ali pa tudi vesta, kak namen imajo ljudske šole, o tem dvomimo. *Namen ljudske šole obstoji edino v izobraženi in požlahtnovanji uma in srca otroškega.* Ljudje dajajo — ali bi vsaj morali dajati — svoje otroke v šolo, da se jim sree požlahtni, da se naučijo brati, pisati in računati; da se seznanijo vsaj nekoliko s zemljepisjem, sadjorejo in drugimi za vsakdanje življenje koristnimi vednostimi. Kako, za Boga! se bo pa nježno otroče vsega tega naučilo, če bo učitelj dragi čas z nemško slovnico tratil. Francoz uči svojo deco francoski, Anglež angleški, Talijan talijanski, Nemec nemški, Turek turški, le Slovenec naj drugače dela! Ali ni to narobe svet? Prašajte ljudi, ki so hodili pred 10. ali 15. leti v šolo, koliko znajo? Nič, ščinoma nič. Stopite pa v sedanje šole. Otroci vam ne znajo le gladko brati in pisati, marveč vam spišejo tudi čedno pismice kteremu koli človeku, vam znajo povedati, kje je Štajarsko, Kranjsko, Koroško, vam imenujejo glavne avstrijske vode: jezera, reke in rečice. In zakaj je sedaj bolje, kakor je bilo nekdaj? Zato ker se vse slovenski podučuje.

Pa pravijo: Če pojde kdo v Gorico v šolo, kaj bo ž njega, če ne bo znal čisto nič nemškega! Res, na vadnici goriški se že mora umeti nekaj nemškega, ali povejte mi, koliko jih pa gré vsako leto iz kanalske šole v Gorico? Jaz menim k večemu trije ali štirje, ali pa še ne. In tem trem ali štirim na ljubo bi se moralo kakih 120 — 130 otrok z nemščino mučiti!

Kedar v javni občinski seji glasuje 10 starašin za en predlog, 2 pa ne, čigava obvelja? Jaz mislim — čeravno nisem jurist, in tudi še nisem bil nikdar ud ob-

činskega sveta — da se mora manjščina večini vdati. To je menda po celem svetu v navadi, le na Turskem morebiti ne.

Pa naši otroci, kedar odrasejo, pojdejo po svetu, in kako bodo shajali, če ne bodo nič družega znali, kakor to, kar jih je mati učila? — Veste kaj, naši ljudje niso cigani, da bi v vsaki orehovi senci lulo (fajfo) palili, pa slanino s polento pojedali in mirne ljudi Bog si ga vedi v kolikih jezikih prosili in preklinjali. Naša slovenska zemlja potrebuje svoje sinove in hčere doma; če pa kdo mora ali hoče iti na tuje, bo že skrbel, da se toliko nauči, kolikor bo potreboval, saj Slovenci in Slovani sploh imamo dovolje talenta za tuje jezike. Čudom se pa čudim, da ni vsaj kanalski učitelj — voditelj, ki je vendar ud občinskega sveta, *) temu sklepu vgovarjal, saj on kot strokovnjak bi moral vendar vedeti, da otroke ljudske šole nemški učiti, ali pa vodo sè sitom zajemati je vse eno.

Spomladi se je govorilo in tudi pisalo da mislijo nekteri rodoljubi na to delati, da se pokojnemu Stanič-u spominek postavi, in sicer na prostornem trgu kanalskem. Ta novica nas je močno oveselila, ker tu pri nas živimo še sedaj sad njegovega truda in njegove požrtvovalnosti. Morda je cela ta stvar zaspala **, ali kali?

Iz Tomina, 23. junija. — (*Birma.* — *Svetogorski zvonovi.*)

Včeraj ob šestih zvečer so prišli prevz. nadškof iz Volč v naš prijazni trg z obilnim spremstvom. Danas so delili med obilno assistencijo sakrament sv. birme, blizo 450 otrokom. Imeli smo jako ugodno vreme. Nebo je bilo jasno kot ribje oko, pa veter z bližnjih hribov je hladil zrak pekočega obnebjaja. Naš možki pevski zbor nam je oskrbel za ta dan prav lepo petje, ki je, kakor smo slišali, tudi našemu višemu pastirju prav dopadlo. Slavnost tega za vsako faro redkega dneva so pa sosebeno poviševali glasovi v *h dur* akordu umetno in sprelepo ubranih zvonov, ki nam jih je vlani v Ljubljani vtil dobro znani Samasa. Popoldne so se viši pastir odpeljali v *Melce*. Spremljevala sta jih namest. svetovalec g. A. Winkler in naš župan g. Devetak.

Pri tej priložnosti bi bili radi povedali prevz. nadškofu, da želijo naši hribovci, naj bi tudi *svetogorske zvonove* — za katere smo precej denara nabrali in na dotično mesto poslali — Samasa vtil, pa smo molčali, saj dobro vemo, da bodo, kot glavni vodja svetogorske božjepotne cerkve, sami pravo zadeli. — Res, tudi iz Vidma dobivamo dobre zvonove, ali skušnija novejših časov nas učí, da v Vidmu vtili bron rad pokne. Cerkvena oskrbnitstva na Kanalskem nam vedó o tem marsikaj povedati. Samasovi zvonovi pa so se, kolikor vemo, povsod dobro obnesli, in slovijo ne le po Slovenskem, marveč tudi po nemških avstrijskih kronovinah *)

*) Kolikor je nam znano je bil ud, pa ni več. Zakaj? ne vemo. Po našem menenji bi moral biti učitelj na kmetih vselej ud občinskega zastopa, da bi vsaj o šolskih zadevah kako spregovoril. Več vé učitelj o šoli kedar spi, kakor drugi zjutro na tešče. — Ur.

**) Nikakor ni zaspala! — Ur.

*) Dunajski „Volksfr.“ popisovaje svetovno razstavo, imenuje Samaso: „den berühmten Glockengieser“ in njegove zvonove „das vorzügliche harmonische Geläute.“ Pis.

Ogled.

Avstrija. Oglednik je vaju najpred oči obrniti na Dunaj, kot središče in ognjišče domače politike; kaj pa, ko bi enkrat doma začel?! Visoka politika na Goriškem, ki se zdaj snuje, je ta, da nas lepo rahlo germanizujejo. Ne gledé na postave in ukaze veljá zdaj n. pr. na polji javnega poduka glasoviti „mass sein“ bolj, nego nekdaj, ko je še korporalova palica čarodelno moč imela, toda se vse bolj z lepa z nami ravna. Marsikje se najdeje „možje“, ki še zmiraj menijo, da glavni, če ne edini, namen šole je ta, da se otroci navadijo — ne navadijo, ampak učijo nemški. Take može vpreže gosp. okrajni glavar po tajnih instrukeijah, ki jih ima, da sprožijo prošnjo za vpeljanje nemščine v ljudsko šolo. Pojdite se potem pritožit n. pr. k namestniku primorskemu: sè sladkimi besedami vam poreče: *Nam* bi nikdar ne bilo prišlo na misel, kaj tacega storiti, a „ljudje“ sami hočejo zopet imeti nemški jezik, in mi smo dolžni ljudskim željam ustreči. Zarad prestopa nekterih učencev v (faktično) nemško srednjo šolo se je poprej v nekterih večrazrednih učilnicah nemški jezik učil, a le v izrednih urah kot nezapovedan predmet; zdaj slišimo, da ga nameravajo povsod vpeljati in da se kar zaukazuje, koliko rednih ur, se ima nemščini odločiti v učnem načrtu — in vse to proti jasnim določbam postav, po kterih ne pozna naša dežela družega jezika v ljudski šoli, kot učencev materni jezik. Podučevanje v tujem jeziku, predno je otrok temeljsko izurjen v svojem, je metoda, ki se nič kaj ne vjema z zdravo pametjo. In, ako je nek znan minister-šolnik, ko je bil v Ljubljani, parallelizmu gledé učnega jezika v *srednjih šolah* rekel, da je to „ein pädagogischer Unsinn“; kaj bi moral še le reči o „Unsinnu“, kakoršnega nameravajo vpeljati v naši *vadnici*, ktera bode neki imela dvoje učnih jezikov že v nižih razredih? — Pa saj mora tako biti! k čemu pa bi si bila slavna vlada napravila „izvrševalnih organov“, ktere ironično „svetovalestva“ imenujejo?

Nemščino na nepravem mestu in o nepravem času učiti, pravi se čas tratili in in občno omiko zavirati. Na pravem mestu pa in po pametnem načinu se je radi učimo, ker nam je koristna.

Na *Kranjskem* v Repnjah je paša Auersperg Jezuite odpravil, pa je že rekurz šel na ministra.

Zdaj podajmo se na *Dunaj*. Svetovna razstava je zdaj menda urejena; obiskovalcev število se nekaj množi, odkar je vreme ugodniše in odkar gostilnice z gosti po človeško ravnaajo. Izmed vladarjev je prišel te dni razstavo gledat knez ruménski Karol, in predsinočnim nemška cesarica Avgusta, ktera ima bolehnega (?) cesarja Vilhelma uljudno izgovoriti, da ne more zdaj priti v Beč. — Politika v vročih mesecih navadno hira, zdaj se pa vendar o marsičem važnem govori; tako n. pr. da sta si Avstrija in Rusija dobri prijatelji; to bi bilo ravno nasprotno temu, kar se je ni davno po časnikih raznašalo. Glede na jutrovo vprašanje sta se neki naš in ruski car porazumela. Homatije na Turskem utegnejo v kratkem nastati, če je res, da

je sultan Abdul Aziz na smert bolan. In za ta primerljaj je dobro, da sta se — če je res — pogovorila vladarja, ktera stan reči v Turčiji naj bolj interesuje.

Ozir *volitnega gibanja* imamo povedati, da se je ustavaškim prorokom štrana zopet zmedla.

Veselili so se, da Čehi pridejo v novi drž. zbor, a zdaj se kaže, da jih ne bo; vedno več časnikov se oglašajo za nadaljevanje pasivne opozicije. Ta bi bila lepa! Prav dunajskim kričačem pojdejo Čehi in drugi federalisti povedat, ali pridejo v drž. zbor, ali ne. — Doma imajo centralisti nov križ: „mladi“ so se sprli z „demokrati.“

Bobbies-ova gonja se je zanesla v vnanje časnike, kajti doma v Cislajtani se mnogim gg. učiteljem hlačice tresejo. (Tudi goriskim, o katerih je Triesterca trdila, da podpisujejo nezaupnico Stremair-ju? Ur.)

Dne 24. t. m. se je odprla železnica iz Št. Petra na Reko.

Vnanje države. Na Francoskem vedno očitneje nadvladuje monarhični in verski duh v politiki. Umrli je v Versalju poslanec-radikalec Brousse, kateri je bil naročil v oporoki, da naj ga pokopljejo brez duhovna. Zarad tega je Mac-Mahonova vlada prepovedala že pripravljenemu vojaškemu oddelku, udeležiti se sprevoda, in tudi deputacija narodnega zbora je demonstrativno spred umrlega hiše odšla. Nad to „breztaktnostjo“ se „Slov. Nar.“ spotika; zamolčal pa je vzrok one vladine „breztaktnosti.“ — Enaka konservativna izjava je tudi lyonskega prefekta ukaz, vsled kterega se morajo civilni pogrebi brez duhovna, pred 7. uro zjutraj opraviti. (Nek pariški list piše zastran tega ukaza tako: „Radikalci ne verjamejo, da je duša neumrljiva; truplo človeško jim je le gnoj; oni ne pričakujejo njega vstajenja. Prav je tedaj, da se na-nje obrnejo tiste policijske določbe, po kterih se ima gnoj in vsa nesnaga pred 7. uro zj. iz mesta spraviti.“ — Drugim je vseč Bismarkov in švajcarskih oblastnij pogum proti katoličanom, nam se zdi, da je ravno toliko vreden pogum francoske vlade proti radikalcem. — Ranc se kliče eden načelnikov predlanske pariške komune in je zdaj ud nar. zbora. Za Thiers-ove vlade se mu ni nič žalega storilo; (sumi se, da je bil on celó versalske vlade ogleduh v Parizu.) Ni davno pa je narodni zbor dovolil, da se sme pričeti preiskava gledé njegov. obnašanja o času komune. Ranc, vedoč, po čem to diši, je ušel na Angležko; znamenje, da se čuti krivega.

Na Španjskem je pri vseh zmešnjavah vendar officiozen „mir in red.“ — Castellar izdeluje novo ustavo federalne republike. Podobna ima biti severno-amerikanski; držav bo 15; Madrid bo glavno mesto vse republike. To bo vse tako — se ve — če ne pridejo Karlisti, kateri zmeraj z večim vspehom napredujejo. — Da bi fed. rep. ne zaostala za kakoršno si bodi, je novih gospodarjev prva skrb — odpraviti poslanstvo pri papeži!

Italija. Papež je za 28. obletnico svoje izvolitve sprejemal posamezne voščevalce in korporacije in o tej priliki marsikaj pomenljivega govoril. Tudi pregnana španjska kraljica Izabela je bila pri sv. Očetu. —

Navadne zборе raznih redov za voljenje novih generalov je papež ustavil in dose-danje generale še za nadalje potrdil. Ta naredba je v zvezi z odpravo redov v Rimu. Dotično postavo ima kralj dan na dan potrditi.

Gotovo je neki, da ste Italija in Pruso-Nemčija sklenili *zvezo*, ker se bojite Francozov.

Domače novice.

(Duh. sprememba.) — Č. g. Jožef Mozetič, kurat v Škrbini je šel v pokoj, in duhovnija je razpisana do 31. julija.

(V slovenskem oddelku kmet. dež. šole) bode 3., 4. in 5. julija konecletni javni izpit, in sicer: dne 3. zjutro od 8—12 ure iz kletarstva, po poludne od 4—7 ure iz kmet. stavbe. — dne 4. zjutro iz gozdarstva, pop. iz kmet. kemije. — 5. zjutro iz živinoreje, pop. iz kmet. knjigovodstva. Vpisovanje učencev za prih. šolsko leto se prične 1., šola pa 6. septembra.

Razne vesti.

— *Ljudojedci.* Pred nekoliko leti že se je pisalo, da ni več na svetu ljudojedcev; ali novejši popotniki poročajo, da je po raznih delih sveta še sedaj čez 4 milijone ljudi, ki jedó svoje sobrate; med temi jih je v Afriki kakih 200.000, v južni Ameriki 1000, v Avstraliji 500.000; drugi so raztreseni po bližnjih otokih.

— *Kupčija z ljudmi.* Kamor še ni posijala luč svete vere, ki nas uči da smo vsi bratje in sestre enega in istega očeta, se še pogostoma prodajajo ljudje v veliko nečast človeškega roda. Ta nečastna kupčija naj bolj cvete v Abisiniji; tū so razna ljudska plemena med seboj v večnem boju; močnejši odpelje šibkejšega ter ga prodá. Naj raje imajo dečke od 16. leta naprej, ker jih lahko prodajo Turkom, da so jim varuhi v haremu. Francoski konzul v mestu Massanahu se vedno ustavlja temu nečloveškemu početju, ali do sedaj še brez pravega vspeha.

— *Za tobak* imamo v našem cesarstvu 26 tovarn (fabrik), v katerih dela 26,315 delalcev. Ti naredijo na leto 1033 milijonov smodk, 470,500 stotov (centov) tobaka za lulo (fajfo) in 47,000 stotov za nos. Ves tobak skupaj stane 56 milijonov gold.

— *Treščilo je v Cirknem* na dan sv. Ivana v Sedejevo hišo okoli 3 1/2 popoldne, pa ni nobene škode naredilo. Kmalo po tem pa trešči v Sedejev hlev, ubije strojarja Obeda, ki je na pragu stal in pa eno kravo.

— *Iz Lokavca* v Ajdovskem okraji se nam poroča, da so tamošnji farmani letos god sv. Alojzija posebno praznično obhajali. Prišla sta tje dva goriška gospoda, doktorja bogoslovja, katerih eden je šolsko mladino, ki je tisti dan prvokrat prikleknila*), med sv. mašo primerno nagovoril. Vse je bilo prav, le eno je ljudi bodlo: g. učitelja ni bilo v cerkvi, da bi bil šolsko mladino nadzoroval. (Vse drugo pustimo, pri-

*) Beseda *priklekniti* = prvokrat k sv. obhajilu iti je na Kanalskem in slov. Beneškem doma. — Ur.

stavljamo pa, da s tacim postopanjem se ne bodo učitelji ljudstvu, od katerega so vendarle več ali manj odvisni, nikdar prikupili.

Če se tū pri nas v Gorici profesorji srednjih šol, ki so svoje študije na vseučilišči zvršili, potrudijo svoje dijake pri taci in enaci priložnostih nadzorovati, smemo tirjati, da tudi ljudski učitelj tisti dan, na kateri učeča se nežna mladina k sv. obhajilu prvokrat pristopi, svojo nogo čez cerk. prag dene. Ur.)

— *Polit. društvo „Gorica“* je razposlalo svojim društvenikom nekoliko iztisov „polit. katekizma“, — brezplačno. Naj ga pridno berejo!

Gospodarske stvari.

Letošnji stan vinogradov.

Kakor se iz mnogo krajev sliši, nimamo letos dobre vinske letine pričakovati. Skoro po vsej Evropi je majnikov mraz vinograde zelo poškodoval; na nekterih krajih pa je že toča svojo pogubivno moč pokazala. Žalostni glasovi dohajajo iz raznih krajev cesarstva in še žalostnejši iz drugih dežel. Z nami Slovenci je Bog dozdaj še precej milo ravnal. Po Štajarskem se le malo sliši o škodi, katero bi bil zadnji mraz napravil; le v Šalski dolini je škoda občutljiva. Več so trpeli Kranjski Slovenci. Več škode kakor pri nas, je pa napravil mraz na spodnjem Avstrijskem, posebno okoli Vöslava; in ko bi vinogradi še bolj pognali bili, bi letos ne bilo tam nobene trgatve. V Galiciji sicer ni bilo mraza, pa se je malo grozdja nasnovalo. Največ škode je trpela Ogerska, ki toliko vina daje. Polovico in čez je vzel mraz v zapadnih in južnih pokrajinah; menje je pozeblo okolj Komorna in Pešta. Okolj Soprona se pa razun mraza še kaže toliko število „vincarjev“, da jih morajo pobirati in pokončevati. Pri Pečuhu je toča vinograde za letos in tudi prihodnje leto pokončala. Na Hrvaškem je k sreči one noči, ko je hud mraz bil, gosta megla deželo pokrivala in premrazenja ovarovala. Avstrija tedaj letos ne bo dosti vina imela; pa če ostane, kar se še kaže, bo vendar še srečnejša, kakor druge dežele.

Na Badenskem in ob Renu, kjer tako imenitna vina rastejo, so vinogradi celo pozebli. Isto se sliši iz Laškega, le v Piemontu je menj škode. Naj več škode pa ima Francoska. Najslavnejši vinogradi, kakor n. pr. v Champanji, so popolnoma pozebli; na jugu proti pirenejskim planinam in ob morju ni bilo mraza. Iz vsega tega se da sklepati, da bo letos malo vina, ter bo cena, ki je že itak visoka, še bolj poskočila. Bode tedaj treba z vinom modro ravnati in ga zmerno piti. Iz tega pa nikakor ne sledi, da bi morali mesto vina žganje piti, kar se žalibože med Slovenci že godi, če tudi prav žalostni glasovi o nesrečni smrti žganjepivcev dohajajo.

(„Slov. Gosp.“)

Listnica uredništva: K. M. — Dopis prejeli, pa ne priobčili. Dotična oseba, kterej smo ga pokazali, želí tako. Sicer ste jo pa prav razveselili, in s tem, kakor upamo, svoj namen dosegli.